

PhDr. EMIL WALTER: NORDISTA, DIPLOMAT, EXULANT

JIŘÍ ŠTĚPÁN

The study presents the life and work of an important Czechoslovak translator from and into the Scandinavian languages PhDr. Emil Walter. Dr. Emil Walter devoted his life to Scandinavia, first as an employee of the Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs and later as an exile and lecturer of Czech language and literature at Uppsala University.

Key words: PhDr. Emil Walter; Scandinavia; Czechoslovak exile; translators; diplomats.

V roce 1936 podnikl Karel Čapek se svou ženou Olgou Scheinpflugovou další z jejich cest do zemí Evropy. Společně navštívili Dánsko, Švédsko a Norsko.¹ Dánsko bylo první zemí na jejich pouti zeměmi severu „*I překročí člověk německou hranici a ubírá se dál po půdě jutské. Na první pohled to není ani tak nápadný rozdíl; na obou stranách hranic stejná rovina, jen taktak zvlněná, aby se neřeklo, že je to ploché jako stůl; stejné černobílé krávy na té i oné straně... Zemička světle zelená, jako se na mapách malují nížiny; zelené louky a zelené pastviny, kropenaté stády; temné chebzi s bílymi koláči květů, modrooké dívky s mléčnou a plstnatou pleť, pomalí a rozšafní lidé; rovina, jak by ji pravítkem nakreslil, – prý tady někde mají horu, kterou dokonce nazvali Himmelbjerg.*”²

Slovy Karla Čapka „*je jenom skok z Dánska do Švédska, zejména když dotýčný skok děláte z Kodaně do Malmö nebo z Helsingöru na Hälsingborg... Tak tohle tedy je Švédsko, země žulová. Černé balvany a zelené pastviny, černé lesy a bílé břízky, červené domky s bílou ořízkou, černobílé kravky, černé vrány, černé a bílé straky, stříbrné hladiny vodní, černé jalovce a bílé tavolníky; černá a bílá, červená a zelená.*”³ Karel Čapek měl na své cestě po Švédsku nejlepšího možného průvodce, kterého si mohl přát. Oním průvodcem, pro kterého se Skandinávie stala osudem, byl PhDr. Emil Walter, který se narodil 27. prosince 1890 v Praze v rodině pražského továrníka Václava Waltera a jeho manželky Anny, rozené Tiché. Již jako gymnazista projevoval zájem o severské státy. Jedním z důvodů byla i skutečnost, že v Kodani žil jeho starší bratr, který do Dánska odešel ještě za existence Rakouska-Uherska. Emil Walter bratra Václava v Kodani několikrát navštívil a v těchto okamžicích se začal utvářet celoživotní vztah a láska Emila Waltera ke Skandinávii. O dánských kulturních a společenských událostech psal do různých českých časopisů ještě před první světovou válkou.⁴

Po maturitě na českém pražském gymnáziu roku 1910 začal studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy germanistiku, hlavně nordistiku, kterou absolvoval v roce 1917 a doktorát získal v roce 1929.⁵ Znal jak teoreticky tak prakticky všechny severské jazyky, včetně staré islandštiny, a již jako mladý student překládal severskou literaturu do češtiny.⁶ Během první

¹ Text je výstupem projektu specifického výzkumu Filozofické fakulty UHK.

² ČAPEK, Karel: *Cesta na sever*, Praha 1955, Československý spisovatel, s. 17.

³ Tamtéž, s. 35, 36.

⁴ VIMR, Ondřej: *Historie překladatele. Cesty skandinávských literatur do češtiny (1890–1950)*, Příbram 2014, s. 104.

⁵ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR v Praze (dále jen AMZV), kvalifikační spis dr. Emila Waltera.

⁶ Křesadlo: pohádková komedie o 5 jednáních, napsal Wilhelm Erichsen, Emil Walter přeložil v roce 1912, ve stejném roce vyšlo v Praze nákladem Českého lidového knihkupectví a antikvariátu (Josef Springer).

poloviny 20. století patřil Emil Walter k předním překladatelům děl zvláště švédských, norských a dánských nositelů Nobelové ceny. „Překládal např. díla *Selmy Lagerlöfové, Sigrid Undsetové, Knut Hamsuna a další. Též se věnoval překladům ze staré islandštiny a napsal nástin severské mythologie.*⁷ *Od roku 1921 je členem královské severské společnosti staropisné se sídlem v Kodani.*“⁸

Diplomatické vztahy se severskými zeměmi byly navázány relativně brzy, i když v té době nepředstavovaly prioritu československé zahraniční politiky. Dne 24. září 1920 odevzdal československý vyslanec Ing. Miroslav Plesinger – Božinov své pověřovací listiny dánskému králi Christianu X.⁹ O dva měsíce později, 20. listopadu, odevzdal své pověřovací listiny československý vyslanec Vladimír Radimský ve Švédsku, jehož pravomoc se týkala i Norska.¹⁰

Tři roky po ukončení vysokoškolských studií vstoupil Emil Walter dne 1. 5. 1920 do diplomatické služby Československé republiky a od 27. srpna 1920 do 12. 5. 1921 působil na vyslanectví v Kodani, než byl přidělen k vyslanectví ve Stockholmu, kde pracoval do roku 1929. Na obou postech působil jako tajemník tiskové služby.¹¹ Pro tuto práci měl vynikající předpoklady, neboť uměl výborně dánsky a dorozuměl se i švédsky a norský. Kromě toho měl kontakty na mnoho významných osob dánského kulturního života, což pro práci diplomata zcela nestačilo, ale pomáhalo s navazováním kontaktů na další významné osobnosti dánské společnosti. Od roku 1922 také vyučoval na nově zřízeném českém lektorátu v Uppsale.¹²

Ve Stockholmu se Emil Walter věnoval především propagaci Československa. Přeložení Emila Waltera do Stockholmu bylo vedeno snahou o to, aby švédská společnost byla lépe informována o dění v Československu a o situaci ve střední Evropě. Vzhledem k vazbám a kontaktům Švédů s německým prostorem bylo nutno k propagační činnosti přistupovat velmi pečlivě a intenzivně spolupracovat se švédskými žurnalisty. „*Z těchto důvodů považuje zdejší vyslanectví za naprosto nutné, aby hlavní těžiště naší propagandy na severu bylo aspoň dočasně do Stockholmu přeneseno, kde bude nejdůležitějším úkolem nejdříve překonati protichůdné proudy. Vyslanectví nestačí k těmto úkolům pro nedostatek personálu, navrhuje se proto, aby činnost pana Waltera jako tiskového referenta pro celou Skandinávii, který by denně mohl být se zdejšími redaktory ve styku, byla aspoň na 6 až 12 měsíců přeložena do Stockholmu, odkud by ostatně mohl zpracovávat i Finsko, Dánsko a Norsko, ježto Stockholm tvoří geograficky i kulturně střed celé Skandinávie.*“¹³

Této činnosti se Emil Walter zcela oddal a stal se pravděpodobně největším propagátorem Československa ve skandinávských zemích. Československé ministerstvo zahraničních věcí velmi intenzivně vnímalo proněmecké zaměření Švédska po první světové válce na rozdíl od Dánského království, které vůči Německu mělo zdrženlivější postoje, a jeho politika nebyla natolik proněmecká.

Emil Walter se také velmi dobře orientoval v historii československo-skandinávských vztahů, které mu zpočátku sloužily jako stavební materiál jeho propagační činnosti tiskového atašé.

⁷ *Nástin severské mythologie*, vyšel po roce 1924 v Bratislavě vlastním nákladem autora.

⁸ AMZV, kvalifikační spis dr. Emila Waltera.

⁹ *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatického zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu 1918–1985*, Praha 1987, s. 29. O činnosti Miroslava Plesinger-Božinova v Dánsku, více viz: ŠTĚPÁN, Jiří: *Československo – dánské vztahy 1919–1926 a úloha Miroslava Plesinger-Božinova*. In. *Východočeské listy historické* 21, 2004, s. 159–169.

¹⁰ *Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu 1918–1985*, Praha 1987, s. 178–179.

¹¹ AMZV, kvalifikační spis dr. Emila Waltera.

¹² VIMR, Ondřej: *Historie překladatele... c.d.*, s. 104.

¹³ AMZV, kvalifikační spis dr. Emila Waltera, politická zpráva č. j. 77/21. pol ze dne 23. února 1921.

V minulosti se událo několik významných styčných historických momentů, které mohly sloužit jako základ budoucí spolupráce, např. středověké lidové písně o královně Dagmar, dceři Přemysla Otakara I. Dále se upozorňovalo na spřízněnost malých národů a kromě toho se na listech deníků představovala česká překladatelská tradice skandinávské literatury.¹⁴ Dále byla při oficiálních příležitostech zmiňována osobnost Tycha de Brahe a kontakty Jana Amose Komenského na skandinávský prostor. Na druhou stranu, příliš styčných bodů Československo se skandinávskými zeměmi nemělo.

V období působení na ambasádě ve Stockholmu dal Emil Walter popud k založení Švédsko-československé společnosti, která vznikla z Československo-švédského komitétu, založeného ve dvacátých letech 20. století pod záštitou Ministerstva zahraničních věcí v Praze. Přípravné kroky k založení společnosti/komitétu, rozvíjející československo-švédské vztahy byly velmi intenzivní, k založení Československo-švédské společnosti/komitétu ve Stockholmu došlo 15. listopadu 1922. Ustavující schůze se zúčastnili významní představitelé československé komunity a reprezentanti švédských institucí. Byl přítomen pochopitelně československý vyslanec Vladimír Radimský,¹⁵ představitelé uppsalské a lundské univerzity. Důležitá byla role profesora slavistiky na univerzitě v Uppsale J. A. Lundella, který se stal předsedou výboru společnosti.¹⁶ Ve společnosti postupně krystalizoval názor, že bude vhodnější, když se švédská sekce společnosti bude jmenovat Švédsko-československá společnost. Na československé straně měla analogicky vzniknout Československo-švédská společnost. Dne 3. března 1923 došlo k přejmenování společnosti a prvním předsedou společnosti byl zvolen prof. J. A. Lundell.¹⁷

Ve dvacátých letech měla společnost okolo 80 členů a působila ve Stockholmu, Lundu, Göteborgu a roku 1931 vznikla pobočka v Norrköpingu.¹⁸ Společnost vydala mezi lety 1923 a 1928 tři ročenky, které redigoval Emil Walter. Na vydání se podílelo pražské Ministerstvo zahraničních věcí, které ročenky podpořilo finančně. Tato společnost existovala do dubna 1960, když shledala, že není naděje, že se Československo osvobodí z vlivu komunistického režimu a Sovětského svazu. Za druhé světové války a v období let 1948–1960 nebyla pochopitelně společnost funkční, z hlediska smyslu svého založení a neměla žádný styk s oficiální reprezentací Československa.¹⁹

V letech 1929–1933 pracoval Emil Walter na ministerstvu zahraničních věcí v Praze. Tuto pauzu v zahraničním působení využil velmi tvůrčím způsobem. V rámci svých jazykových

¹⁴ VIMR, Ondřej: *Historie překladatele... c.d.*, s. 105.

¹⁵ Vyslanec Vladimír Radimský (1880–1977) působil ve Švédsku v pozici československého vyslance od 18. listopadu 1920, kdy předal své pověřovací listiny švédskému králi. Ve Švédsku působil do roku 1927. Vladimír Radimský byl zkušený diplomat, působil v Bombaji a ve Smyrně a v letech 1907–1910 na vyslanectví v Teheránu, poté v letech 1910–1911 jako konzul v Craiově, posléze v letech 1911–1914 ve Varšavě, roku 1914 Bělehradě a poté v letech 1914–1919 ve Smyrně. Od roku 1919 byla zaměstnaný na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze a v letech 1919–1920 ve Varšavě jako chargé d'affaires ČSR. Od roku 1920 do roku 1927 působil jako vyslanec ČSR pro Švédsko a Norsko se sídlem ve Stockholmu. Od dubna 1928 – do března 1939 vyslancem u Svatého stolce. Dle: Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu 1918–1985, Praha 1987, str. 178–179. K osobě Vladimíra Radimského více: *Album všech reprezentantů všech oborů veřejného života československého*, Praha 1927, str. 1098. TOMEŠ, Václav a kol.: *Český bibliografický slovník XX. století*, III. díl, Praha – Litomyšl 1999, str. 14–15. DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa, díl II*, Praha 2013, s. 202.

¹⁶ AMZV, Politické zprávy 1922, Vyslanectví Československé republiky ve Stockholmu, č. 250, 16. 11. 1922, Založení československo-švédského spolku, s. 1–2.

¹⁷ Johan August Lundell, (25. července 1851 Kläckeberga, Möre – 28. ledna 1940 Uppsala), profesor slovanských jazyků na uppsalské univerzitě. Více: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9807>, <http://www.moderna.uu.se/forskning/slaviska/> [cit. 15. 11. 2016].

¹⁸ AMZV, Diplomatický protokol, Vyslanectví Stockholm, kart. 98, Přehled úřední činnosti za rok 1931.

¹⁹ Z rozhovoru s dr. Janem Erikem Walterem 5. prosince 2014 ve Stockholmu.

znalostí navrhl vedení Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, aby mohl působit jako lektor švédského jazyka.²⁰ Profesorský sbor a děkan tuto iniciativu velmi uvítal a tak se Emil Walter stal prvním lektorem švédštiny na Univerzitě Karlově. O jeho jazykových kvalitách se hovořilo v superlativech, o čemž svědčí zápis z jednání komise, která prověřovala jeho jazykové znalosti.²¹

V Praze také roku 1930 spoluzaložil Československo-švédskou společnost a vzápětí se stal jejím předsedou. Od roku 1933 působil opět v diplomatických službách ve Stockholmu jako sekretář vyslanectví a posléze legační rada. V tomto období vyučoval též češtinu, bez jakéhokoliv honorování na Uppsalské univerzitě. Po okupaci 1939 a likvidaci československé zahraniční služby zůstal s rodinou ve Švédsku a živil sebe i rodinu výukou češtiny „opět na univerzitě v Uppsale a ve Stockholmu. Na univerzitě v Uppsale též vyučoval literární historii a ve Stockholmu kulturní historii.“²² Za druhé světové války spolupracoval s britským vyslanectvím ve Stockholmu, což mohl potvrdit vyslanec Kučera.²³

V letech 1940–1943, konkrétně od 15. října 1940 do 15. srpna 1943, působil v tiskovém oddělení britského vyslanectví ve Stockholmu. Náplní práce byla zpravodajská činnost, pravděpodobně též sledoval vývoj v bývalém Československu, snažil se zjišťovat názory obyvatelstva a tuto expertní činnost prováděl od roku 1943 též pro československou exilovou vládu v Londýně, se kterou byl ve styku.²⁴

V polovině roku 1944 psal vyslanec Kučera ze Stockholmu do Londýna: „Bylo by také jen spravedlivé, aby se dr. Walterovi, který od počátku se přihlásil k hnutí, zůstal za hranicemi a ve prospěch věci pracoval, umožnilo aspoň na konec úřední kariery jmenování vyslancem ať už

²⁰ Archiv Univerzity Karlovy v Praze, kvalifikační spis, inv. č. 795, E. Walter. „Dr. E. Walter, úředník Zamini v Praze, poslal dne 1. října 1930 žádost za přípuštění lektora švédštiny. K projednání této žádosti zvolil sbor dne 30./X./30 komisi, složenou z prof. Janka, Fischera a Hujera. Tato komise podala ve schůzi sboru dne 4./XII/30 přiložený návrh, který byl sborem profesorským jednohlasně přijat. Děkan, předkládaje návrh na jmenování dr. E. Waltera lektorem švédštiny, přimlouvá se za jeho brzké provedení a dovoluje si zvláště upozorniti na to, že lektorát švédštiny je při zdejší fakultě opravdu potřebí. Z jazyků severských, má zdejší fakulta dosud jen lektorát dánštiny.“ Dle dopisu děkana FF UK Ministerstvu školství a národní osvěty dne 16. 12. 1930.

²¹ „Pan Dr. Emil Walter se zabýval jak praktickou, tak teoretickou stránkou všech jazyků skandinávských starých i nových, což zejména osvědčil zdařilými překlady – i básnickými –, z nichž jmenujeme jen poslední, právě vyšlý, „Tři eddické písně“ (knižně v Praze 1930). Co se týče skutečného ovládnání moderních jazyků skandinávských a zejména také nové švédštiny, pro niž chce žadatel býti lektorem, komise podepsaná pokládá p. Dr. E. Waltera za Čechoslováka po té stránce nejlépe kvalifikovaného: dánštinu si osvojil na místě už jako chlapec (mluví jako mateřštinou), švédštinou se zabýval vedle dánštiny a zdokonalil se v ní zejména za svého úředního pobytu déle trvajících ve Stockholmě znamenitě; také na Islandě a v Norsku se zdržoval a studoval dnešní poměry jazykové. Linguistického vzdělání nabyl v germánském obecném oddělení při našem semináři a ve styku s vynikajícími jazykozpytci severskými, na př. Lundellem, ... Komise nemůže než p. Dra Emila Waltera doporučiti sboru profesorskému co nejvřeleji za lektora švédštiny za normální odměnu lektorskou za dvě týdenní hodiny, které by zatím na fakultě v každém semestru konal. Dle: Archiv Univerzity Karlovy v Praze, kvalifikační spis, inv. č. 795, E. Walter, Zpráva profesorské komise prof. Janka, Hujera, Fischera z 24. listopadu 1930.

²² Též AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, Legační rada II. třídy tiskové služby dr. Emil Walter; žádost o přearazení do kategorie úředníků vyšší správní služby, dne 1. června 1944. Na univerzitě v Uppsale působil od podzimního semestru 1939 a v letech 1940–1942 na stejné pozici ve Stockholmu.

²³ AMZV, kvalifikační spis dr. Emila Waltera, dotazník.

²⁴ Z rozhovoru s dr. Janem Erikem Walterem 5. prosince 2014 ve Stockholmu. Též AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, Legační rada II. třídy tiskové služby dr. Emil Walter; žádost o přearazení do kategorie úředníků vyšší správní služby, dne 1. června 1944. K činnosti československé diplomacie ve Švédsku během druhé světové války více: NĚMEČEK, Jan: *Soumrak a úsvit československé diplomacie, 15. březen 1939 a československé zastupitelské úřady*, Praha 2008, s. 340–353.

v některé skandinávské zemi /Norsko, Švédsko, Dánsko, Island/, ať jinde. Dr. Walterovi bude letos už 54 let a byl po celou dobu mimořádně dobře kvalifikován.“²⁵

Na počátku roku 1945 začal dr. Emil Walter intenzivně řešit svoji budoucí pracovní kariéru. Toto smýšlení bylo jistě ovlivňováno situací na frontách. Dne 28. ledna 1945 psal ministru Janu Masarykovi žádost o ustanovení vyslancem ve Stockholmu, Kodani či Oslo. Švédské hlavní město dr. Emil Walter zmínil z důvodu dřívější informace, že vyslanec Kučera bude ze Stockholmu odvolán. Avšak rozhodnutí ministra Jana Masaryka směřovalo k tomu, že se jméno československého zástupce ve Švédsku měnit nebude. Dne 14. března Emil Walter žádost opět opakoval s tím, že již o pozici ve Stockholmu neusiluje, s tím, že žádal o sdělení eventuální pozice.²⁶

V březnu 1945 odeslal vyslanec Kučera žádost legačního rady dr. Emila Waltera o jmenování vyslancem v Kodani, po případě v Oslo.²⁷ Emil Walter podrobně informoval o svých aktivitách ve Švédsku londýnské ústředí. Je nutné zmínit, že vedle obvyklého kontaktu se švédskými představiteli a zástupci ostatních skandinávských národů byl Emil Walter v kontaktu s československými krajany, ale i zdejších „našich loyálních Němců skupiny Krejčí - Ladigovy“.²⁸ Již v mírové době byla z Prahy do Stockholmu odeslána depeše, která povolávala dr. Emila Waltera zpět do ústředí.²⁹ Mezitím 6. dubna 1945 Švédské království oznámilo, že „uznává ČSR, přerušuje styky se Slovenskem, přiznává Kučerovi staré pořadí před z doby okupací.“³⁰

Po skončení druhé světové války a po krátké službě na ministerstvu zahraničních věcí v Praze byl Emil Walter jmenován od 16. 12. 1946 československým vyslancem v Norsku a od 15. 8. 1947 na Islandu. Emil Walter vzhledem k rodinným vazbám preferoval Kodaň, kde se však vyslancem stal Zdeněk Němeček. Stockholm a švédské prostředí, které důvěrně znal, se bohužel pro něj, stalo působištěm bývalého tajemníka prezidenta Beneše dr. Edvarda Táborského. Nový ambasador v osobě Emila Waltera se stal prvním trvale rezidujícím vyslancem v norském hlavním městě. Během meziválečné doby byl československý vyslanec ve Stockholmu akreditovaný i pro Oslo a do norského hlavního města pouze pravidelně zajížděl. Emil Walter se v Norsku snažil propagovat opětovně svobodnou republiku. V Norsku působil až do podání demise, kterou na protest proti komunistickému převratu, podal dne 10. března 1948 v den úmrtí ministra zahraničních věcí Jana Masaryka. Aktivity Emila Waltera pochopitelně nezůstaly utajeny a jeho kroky byly sledovány orgány nového režimu.³¹ Bezprostředně po rezignaci mu Gunnar Gunnarsson,³² profesor slovanských jazyků v Uppsale, nabídl místo lektora češtiny. Rozhodl se tedy, že

²⁵ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, Legační rada tiskové služby dr. Emil Walter – žádost o přeřazení, č. 1967/1944, dne 5. června 1944. Dr. Kučera v dopise dále pokračoval: „Nejsou-li jeho kvality po zásluze oceňovány a známy, je to důsledek Walterovy noblesní zdrženlivosti a naprostého nedostatku „širokých loktů“, když jde o hájení jeho osobních zájmů. V době svého vyslancování zde jsem si Walterova hlubokého vzdělání a jemné povahy velmi vážil a kvalifikoval ho výtečně. Doporučuji jeho žádost z upřímného přesvědčení. Dr. Kučera.“

²⁶ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, dopis dr. Emila Waltera Janu Masarykovi dne 14. března 1945. V dopise Emil Walter shrnul důvody, proč se domnívá, že by byl ideálním kandidátem na některý z vyslanecích postů ve Skandinávii. Vyzdvihuje především znalost místního prostředí a znalost jazyků.

²⁷ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, 17. března 1945, legační rada Dr. Emil Walter; žádost o jmenování vyslancem, č. 98/dův./45. Z poznámky na zprávě je patrné, že o jmenování vyslancem může rozhodnout pouze vláda.

²⁸ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, 25. ledna 1945, č. 31/dův/45. Jedním z center sudetských Němců byla Eskilstuna, kam Emil Walter zajížděl.

²⁹ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 250, depeše došlé č. 223 c/d.

³⁰ AZMV, Londýnský archiv – důvěrné, kart. 117, čís. 4064/dův/45, Stockholm – uznání čs. vlády, jmenování vyslance v Praze.

³¹ Archiv bezpečnostních složek, S-50-8, Seznam prominentních osob, které uprchly, nebo které byly při útěku zadrženy, s. 6. Též ABS, 302-225-6.

³² Gunnar Gunnarsson působil na pozici profesora slovanských jazyků v Uppsale v letech 1940–1966. Více: <http://www.moderna.uu.se/forskning/slaviska/historik/> [cit. 15. 11. 2016].

zůstane ve Skandinávii, kde ostatně, s kratší přestávkou v polovině třicátých let, žil od roku 1920. Zdejší prostředí výborně znal a proto na rozdíl od svých kolegů v zahraniční službě ve Skandinávii zůstal a nerozhodl se pro emigraci do Spojených států amerických. Emil Walter tedy nové působiště našel ve Švédsku a s rodinou se odstěhoval do Uppsaly, kde na univerzitě vyučoval takřka do konce života. Dlouhodobý pobyt ve Skandinávii výrazně ovlivnil politické smýšlení Emila Waltera. Domníval se, že podoba skandinávského politického systému by byla ideálním vzorem pro tvořící se meziválečnou Československou republiku.

Krátce po přestěhování do Švédska se Emil Walter věnoval také otázce československých uprchlíků. Bezprostředně po únorových událostech se snažil v Oslo založit zvláštní československý komitét pro pomoc uprchlíkům. Tato snaha nebyla úspěšná především z důvodů námitek norské části Evropské pomoci, což byla organizace především pomáhající uprchlíkům v uprchlických táborech v Německu.³³ V Oslo tak spolupracoval s Komitétem pro politické uprchlíky z Československa. Komitét vytvořily politické univerzitní spolky, které pomáhaly výhradně uprchlým československým studentům.³⁴

Ve Švédsku pokračoval v této práci, dal podnět k založení výboru pro československé uprchlíky. Komitét pro československé uprchlíky – Kommittén för Tjeckoslovakiska flyktingar byl vytvořen za spolupráce Červeného kříže, Evropské pomoci, Švédského komitétu pro mezinárodní pomoc a dalších organizací počátkem září 1948. Jeho předsedou byl zvolen bývalý vyslanec ve Stockholmu Eduard Táborský, jednatelem náměstek švédského ministra sociální péče Ernst Michanek³⁵ a pokladníkem Astrid Stridsbergová, dcera někdejšího švédského konsula Kindberga v Praze.³⁶ V komitétu působili významní představitelé švédské společnosti, profesori stockholmské, uppsalské a lundske univerzity, poslanci a novináři.³⁷ Komitét vydával Oběžník Sdružení svobodných Čechoslováků ve Švédsku a jeho švédskou mutaci De Fria Tjeckoslovakernas Förening i Sverige.

V rámci tohoto výboru pomáhal Emil Walter československým uprchlíkům zakotvit ve Švédsku nebo se dostat dál, hlavně do Spojených států amerických a Kanady. V této práci mu pomáhala jeho osobní známost s velkým množstvím důležitých a vysoce postavených osobností ve Švédsku. Výbor provedl řadu úspěšných peněžních sbírek a poskytl potřebným i ekonomickou podporu. Také v ostatních skandinávských zemích působily podobné výbory a Emil Walter byl jejich koordinátorem. Komitét pro československé uprchlíky pravděpodobně existoval ještě v letech 1950–1951.

Švédsko v meziválečné době mělo zkušenost s československými krajany. V roce 1928 jich žilo ve Švédsku nejvíce okolo 430. Před vypuknutím druhé světové války v roce 1939 jich ve

³³ Centrum pro československá exilová studia Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Rada svobodného Československa, kart. 542, zpráva Dr. Emila Waltera o činnosti ve prospěch československých uprchlíků ve Skandinávii určená Dr. J. Slávikovi, předsedovy Sociální komise Rady svobodného Československa, Stockholm, 22. prosince 1949.

³⁴ Archiv bezpečnostních složek, 323-14-2, č.j. 0310252/1948, Československá emigrace, část II., s. 23.

³⁵ Ernst Natanael Michanek (1919–2007), švédský novinář a diplomat. Více: <https://www.hd.se/2007-02-01/dodsfall-ernst-michanek> [cit. 15. 11. 2016].

³⁶ V komitétu dále byli profesori Fredrik Berg, Åke Hassler, Nils Herlitz, Åke Holmbäck, Israel Holmgren, Elis Håstad, Martin Lamm, Gunar Nyström, Bertil Ohlin a Axel Romdahl, politický pracovník Sven Anderson, šéfredaktor Gösta Elfving, redaktor Bo Enander, poslanec Ture Nerman, vrchní intendant Erik Wettergren, bývalý vyslanec v Norsku dr. Emil Walter, fil. lic. Eric Frisk z Halmstadu, komerční rada James Dickson, svobodný pán W. Gordon Stiernstedt, ředitel Axel Ekstam, sociální pracovník pastor Einar Rimmerfors, dámy Birgit Rosengren a Ruth Holmbäck a slečna Ingrid Kinberg.

³⁷ Centrum pro československá exilová studia při Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, fond Mirko Janeček, kopie dopisu určeného Mirko Janečkovi 13. prosince 1948.; Národní archiv, Ministerstvo informací, kart. 228, Ustavení „Komitétu pro uprchlíky z Československa“ ve Švédsku, č. 114245/1948, 29. 9. 1948.

Švédsku žilo již jen 98. Nejvíce Čechoslováků se nacházelo ve Stockholmu, Göteborgu, Malmö, Borås v Oskarströmu.³⁸

Po roce 1948 se i Švédsko stalo cílem československé exilové vlny a do země přišlo okolo 1100 uprchlíků, především dělnických profesí. V té době pokračovala konjunktura švédského průmyslu, který potřeboval kvalifikované dělníky. Do Švédska se dostali Čechoslováci, kteří po odchodu z vlasti museli absolvovat pobyt v uprchlických táborech v Německu, Rakousku či v Itálii. Vedle dělníků přišla do Švédska skupina studentů, kterou tvořily tři desítky osob. Ti zde posléze absolvovali švédské vysoké školy. Většina studentů po absolutoriu opustila Švédsko a odešla dále na západ, především do Spojených států amerických. Uprchlíci, kteří zůstali ve Švédsku, byli roztroušeni po celé zemi, nejvíce v průmyslových městech, např. ve Västeråsu s jeho velkými elektrotechnickými podniky, např. ASEA (dnes ABB). Vedle Komitétu pro československé uprchlíky vzniklo v zemi Sdružení svobodných Čechoslováků, které se konstitovalo pravděpodobně na konci roku 1949 či na přelomu roku 1949/1950. Sdružení se zabývalo politickými, ale i sociálními aktivitami ve prospěch československých uprchlíků, ať již žili ve Švédsku nebo byli v uprchlických táborech v Německu nebo Rakousku. Počátkem padesátých let začínají českoslovenští exulanti ze Švédska odcházet do Spojených států amerických. Vedle tohoto Sdružení byl v roce 1953 založen tělocvičný spolek Sokol Stockholm.³⁹

Vedle své lektorské činnosti se Emil Walter věnoval překladu moderních skandinávských autorů⁴⁰ a staroseverské literatury, především islandským ságám. „*Přeložil ságy, které nemohl nebo po změně režimu v Československu po roce 1948 nechtěl v Československu opět vydat a ve Švédsku pochopitelně je nikde nemohl publikovat*“.⁴¹ Posledním překladem publikovaným pro českého čtenáře byly staroislandské ságy, vydání Eddy, bohatýrských písní, z roku 1942.⁴² Rok vydání byl po druhé světové válce předmětem diskusí o vztahu Emila Waltera vůči režimu v bývalém Československu. Je nutné říci, že Emil Walter odevzdal překlad Eddy nakladateli již před druhou světovou válkou a díky zdržení vyšel v Evropském literárním klubu až v roce 1942. Emil Walter strávil celou dobu války ve Švédsku, nemohl tak ovlivnit termín vydání knihy.

Do roku 1948, působil i publicisticky, byl dopisovatelem Lidových novin, Prager Presse, či autorem odborných statí, které publikoval v periodiku Ministerstva zahraničních věcí Zahraniční politika nebo v Časopisu pro moderní filologii.⁴³ Po abdikaci na funkci vyslance v Norsku se

³⁸ Ke krajanské situaci ve Švédsku více: ŠTĚPÁN, Jiří: *Českoslovenští krajané ve Skandinávii v agendě diplomatů mezi válečné doby*, In: Studie z dějin emigrace, Olomouc 2003, s. 23–27.

³⁹ K československému exilu ve Švédsku více: Štěpán, Jiří: *Československý exil ve Švédsku 1945–1989*, České Budějovice 2011.

⁴⁰ Emil Walter přeložil díla následujících autorek a autorů.: Selma Lagerlöf: *Spisy I.–VIII.*, Praha 1913–1921; *Povídka o panském dvoře*, Praha 1912; *Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem*, Praha 1915. Verner von Heidenstam: *Pout sv. Brigity*, Praha 1929. Johannes Vilhelm Jensen: *Ledovec*, Praha 1916; *Olivia Marianne*, Praha 1919; *Kolo*, Praha 1920; *Křištof Kolumbus*, Praha 1930. J. Jörgensen: *Podobenství*, Praha 1920. K. Hamsun: *Benoni*, Praha 1918; *Rosa*, Praha 1919. Sigrid Undset: *Kristina Vavřincová I.–III.*, Praha 1931–1936. Eva Moltesen: *Knihy o Finech*, Praha 1926. G. Gunnarsson, *Sedm dní temnoty*, Praha 193

⁴¹ Z rozhovoru s dr. Janem Erikem Walterem 5. prosince 2014 ve Stockholmu.

Emil Walter přeložil: *Saga o Gunnlaugovi Hadím Jazyku*, Praha 1919. Eysteinn Ásgrímsson: *Liliem, Stará Říše* 1924. *Saga o lidech z Vátsdalu*, Turnov 1929. Snorri Sturluson, *Okouzlení krále Gylfa*, Praha 1929. *Tři eddické písně (Skirnova píseň, Píseň o Völundovi, Píseň o Gudrúně)*, Praha 1930. *Vědmína věštba, Hranice* 1937. *Edda, bohatýrské písně*, Praha 1942.

⁴² *Edda, bohatýrské písně*, ze staré severštiny přeložil a doslovem a poznámkami opatřil Emil Walter. Autorem pérových kreseb a litografií byl Antonín Strnad. *Edda, bohatýrské písně*, Praha, Evropský literární klub, 1942.

⁴³ Emil Walter též publikoval v periodících Česká republika, Kmen, Zlatá Praha, Salon. Dle BZONKOVÁ, Petra, seminární práce o Dr. Emilu Walterovi, FF Univerzita Palackého, rkp.

jeho publikační možnosti značně zmenšily, neboť jako exulantovi mu v rodné zemi nemohl vyjít žádný překlad a přimluy prominentního islandského komunistického spisovatele a pozdějšího nositele Nobelovy ceny za literaturu Halldóra Laxnesse odmítl. Po publikování několika kratších překladů a studií se severskou tematikou v exilové Křesťanské akademii, s překladatelskou činností ustal a přepadaly jej pocity beznaděje a životní krize.⁴⁴ To vyplývá z dopisu, který adresoval norskému slavistovi Olafu Brochovi. „... čím dále zde na Severu jsme, tím tíže snášíme klima a – odloučenost od domova a není naděje, že bychom se ještě jednou shledali se svou rodnou zemí se svými drahými, které tam ještě máme.“⁴⁵

Emil Walter byl vedle překladatelské činnosti i sám vědecky činným, zabýval se jazykovým vývojem v Norsku⁴⁶ či zkoumal původ jmen vrahů sv. Ludmily.⁴⁷ Byl členem československé exilové Společnosti pro vědy a umění se sídlem v USA. Byl též členem učených společností v Dánsku, Norsku a na Islandě. Za své zásluhy o šíření severské kultury v Československu a o rozvoj československo-skandinávských styků vůbec, byl jako první Čech, jmenován v roce 1952 čestným doktorem Uppsalské university. Tímto aktem dala uppsalská akademická obec najevo, jak hluboce si váží mimořádného přínosu Emila Waltera na poli československo-skandinávských vztahů.

Emil Walter byl během svého života ve Skandinávii velmi literárně činný, vedle překladatelské činnosti se věnoval psaní reportáží ze svých cest z Norska, Švédska, Dánska a Finska. Těž seznamoval skandinávskou a především švédskou společnost skrze recenze s českou a německou literaturou. Přeložil do norštiny a švédštiny libreto k operám *Prodaná nevěsta* a *Jenůfa* od Leoše Janáčka. Během svého života ve Skandinávii byl ve styku s významnými švédskými literáty, za všechny můžeme jmenovat významnou švédskou spisovatelku Amelii Posse-Brázdovou, která patřila mezi největší obránce a propagátory Československa ve Švédsku.⁴⁸

Vzhledem k tomu, že Švédsko nebylo zemí s početnou československou komunitou, nemohly být politické aktivity Emila Waltera rozsáhlé. Byl členem Rady svobodného Československa. S Radou spolupracoval především v oblasti sociální, kdy Radě podával zprávy převážně o sociální situaci ve skandinávských zemích a o možnostech pro československé uprchlíky. Ze situace v Radě svobodného Československa byl zklamán, jelikož trpěla nejednotností a neměla reálnou politickou váhu v bipolárním světě. Emil Walter dlouho věřil, že se situace v Československu změní a proto váhal, zda má požádat o švédské občanství či nikoliv. O švédské občanství požádal až koncem padesátých let. Švédské království se pochopitelně stalo novou vlastí i pro jeho rodinu.⁴⁹

Přínos PhDr. Emila Waltera spočívá především v rozsáhlé překladatelské činnosti, díky které přiblížil československému čtenáři skandinávská literární díla a skandinávskou společnost

⁴⁴ VIMR, Ondřej: *Historie překladatele...*, c. d., s. 160–161.

⁴⁵ Tamtéž, s. 9.

⁴⁶ Emil Walter: Daniel Veters “Islandia”, Praha 1927; Vensil Ulrik Hammershaimb, Praha 1929; *Jazykový boj v Norsku*, Bratislava, časopis Učené společnosti Šafaříkovy, roč. 3/1929.

⁴⁷ Emil Walter: *Ještě ke jménům Tunna a Gommon v českých legendách a kronikách*, Scando-Slavica, vol 7, 1, 1961, s. 133–157. Emil Walter: *Nammen TUNNA och GOMMON i tjeckiska legender och krönikor*, In: *Studia Slavica Gunnararo Gunnarsson sexagenario dedicata*, Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Slavica Upsaliensia 1, 1960.

⁴⁸ K osobě Amelie Posse-Brázdové: STRÖMBERG-KRANZ, Eva: *Amelie Posse-Brázdová, Život spjatý s Československem*, Praha 2011; Štěpán, Jiří: *Život Amelie Posse-Brázdové, její literární činnost a významní Čechoslováci ve Švédsku*, *Východočeské listy historické* 27/2010, s. 161–167.

⁴⁹ Z rozhovoru s dr. Janem Erikem Walterem 5. prosince 2014 ve Stockholmu. Emil Walter měl tři děti, Pavla, Elišku a Jana Erika. Dr. Jan Erik Walter dále pokračoval ve šlépějích svého otce, vyučoval na švédské vojenské akademii ruské reálie, ruský jazyk a vojenskou terminologii.

seznámil s československou kulturou. „*Za svoji rozsáhlou činnost byl dr. Emil Walter dekorován skandinávskými vyznamenáními. Norský král Haakon mu propůjčil velkokříž řádu sv. Olofa a obdržel i velkokříž islandského řádu Islandského Sokola. Dále byl komandérem švédského řádu Severské hvězdy a rytířem dánského řádu Dannebrog.*“⁵⁰

PhDr. Emil Walter zemřel 18. června 1964 v Uppsale. Smutečního obřadu se zúčastnily špičky akademického a vědeckého prostředí, významní představitelé politického života a československé exilové komunity.

PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.
Historický ústav
Filozofická fakulta
Univerzita Hradec Králové
Rokitanského 62
500 03 Hradec Králové
jiri.stepan@uhk.cz

---

⁵⁰ AMZV, kvalifikační spis dr. Emila Waltera.